

Sygn. akt II KK 605/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Barbara Skoczowska (sprawozdawca)

Protokolant Klaudia Binienda

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 22 lutego 2023 r.,
w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w sprawie **W. N. (obecnie W.)**,

skazanej za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. z 1969 r.,

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść,

od wyroku b. Sądu Wojewódzkiego w Lublinie z dnia 12 stycznia 1973 r., sygn.

akt V Kr 4166/72,

zmieniającego wyrok b. Sądu Powiatowego w Puławach z dnia 13 października
1972 r., sygn. akt 759/72,

**1. uchyla zaskarżony wyrok b. Sądu Wojewódzkiego w
Lublinie z dnia 12 stycznia 1973 r., sygn. akt V Kr 4166/72, oraz
zmieniony nim wyrok b. Sądu Powiatowego w Puławach z dnia 13
października 1972 r., sygn. akt 759/72, i uniewinnia W. N. (obecnie
Wypych) od przypisanego jej czynu z art. 278 § 1 k.k. z 1969 r.;**

2. obciąża Skarb Państwa kosztami procesu.

UZASADNIENIE

Przede wszystkim należy wskazać, że w sprawie tej z uwagi na zaginięcie akt, doszło do ich odtworzenia w niezbędnym zakresie, a co wynika z postanowień Sądu Rejonowego w Puławach z dnia 26 kwietnia 2018 r., sygn. akt II Ko 1816/17 i z dnia 10 maja 2022 r., sygn. akt II Ko 1324/21.

Z uwierzytelnionych kserokopii dokumentów dołączonego do sprawy w przedmiocie odtworzenia akt przez Instytut Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wynika, że Sąd Powiatowy w Puławach wyrokiem z dnia 13 października 1972 r., sygn. akt 759/72, uznał oskarżoną W. N. (obecnie W.) za winną tego, że wraz z J. M., i T. P., którzy objęci byli również tym wyrokiem:

„w okresie bliżej nieustalonym do 16 lutego 1972 r. w S. powiatu [...] i innych miejscowościach kraju, (...) [pełniła] funkcje kierownicze w związku wyznaniowym «Świadkowie Jehowy», któremu władza państwowa odmówiła legalizacji i którego rzeczywista działalność pozostaje tajemnicą wobec tej władzy, a w szczególności przez to, że w pomieszczeniach R. M. wykonywali prace drukarskie w uruchomionej drukarni tegoż związku, produkując nielegalną literaturę przeznaczoną do jej rozpowszechniania”, tj. popełnienia przestępstwa z art. 278 § 3 k.k. z 1969 r. i za to wymierzył oskarżonej karę roku pozbawienia wolności.

Sąd Wojewódzki w Lublinie wyrokiem z dnia 12 stycznia 1973 r., sygn. akt V Kr 4166/72, zmienił wyrok Sądu I instancji względem oskarżonej W.N.(obecnie: W.) poprzez zmianę kwalifikacji prawnej czynu na art. 278 § 1 k.k. z 1969 r. oraz złagodzenie wymierzonej kary pozbawienia wolności do 9 miesięcy. W postanowieniu z dnia 10 maja 2022 r., sygn. II Ko 1324/21 Sąd Rejonowy w Puławach wskazał również, że na podstawie art. 1 ust 1 pkt 1 ustawy z 18 lipca 1974 r. darowano karę 9 miesięcy pozbawienia wolności i zobowiązano do podjęcia pracy w terminie 3 tygodni.

Kasację od powyższego orzeczenia wniósł na korzyść W.N. (obecnie W.) Rzecznik Praw Obywatelskich, zaskarżając go w całości, zarzucając:

„rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 278 § 1 k.k. z 1969 r., poprzez skazanie oskarżonej W. N.

(obecnie W.) za czyn określony w tym przepisie, mimo że brak było w jej działaniu znamion tego występku”.

Podnosząc powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia b. Sądu Wojewódzkiego w Lublinie oraz zmienionego nim wyroku Sądu Powiatowego w Puławach i uniewinnienie oskarżonej od popełnienia przypisanego jej czynu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich okazała się oczywiście zasadna, a w związku z tym podlegała uwzględnieniu.

W pierwszej kolejności należy odnotować, że W. N. (obecnie: W.) Sąd Wojewódzki w Lublinie przypisał odpowiedzialność karną za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. z 1969 r., tj. za „udział w związku, którego istnienie, ustrój lub cel ma pozostać tajemnicą wobec organów państwowych albo który rozwiązano lub któremu odmówiono zalegalizowania”. Jak wynika z opisu czynu zawartego w wyroku Sądu Powiatowego w Puławach, podstawą faktyczną uznania skazanej W. N. (obecnie: W.) za winną tego przestępstwa było pełnienie funkcji kierowniczych w związku wyznaniowym „Świadkowie Jehowy”, w tym wykonywanie prac drukarskich w drukarni tego związku. Przypisanie odpowiedzialności karnej w sprawie wynikało zatem wyłącznie z działalności skazanej W.N., która wiązała się ze stosownymi działaniami o charakterze religijnym.

Jak zaś wynika z wieloletniej, ugruntowanej wykładni znamienia „związku” zastosowanego w art. 278 § 1 k.k. z 1969 r., pojęcie to nie odnosi do wspólnot wyznaniowych, opartych wyłącznie na więzach religijnych (zob. np. wyrok SN z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt II KK 444/19). Należy podkreślić, że w czasie, gdy Sąd Wojewódzki w Lublinie orzekał wydając zaskarżony wyrok, wolność sumienia i wyznania w Polsce była gwarantowana – przynajmniej w sferze normatywnej – na podstawie Konstytucji PRL z 1952 r. Uznanie wspólnoty religijnej za nielegalne stowarzyszenie w sytuacji, gdy na poziomie normatywnym równocześnie Państwo deklarowało wolność sumienia i wyznania, a więc prawo obywateli do wyznawania jakiegokolwiek religii i do swobodnego udziału w wykonywaniu kultu religijnego, jest niedopuszczalne (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2006 r., sygn. V KK 306/05).

Trafne jest także stanowisko skarżącego, że działalność „Świadków Jehowy” nie stanowiła tajemnicy dla ówczesnych władz państwowych, bowiem członkowie tej wspólnoty wielokrotnie podejmowali próby jej rejestracji jako związku wyznaniowego (por. wyroki: z dnia 27 września 2000 r., sygn. akt II KKN 160/00; z dnia 9 listopada 2004 r., sygn. akt III KK 235/04; z dnia 10 sierpnia 2006 r., sygn. akt III KK 31/06; z dnia 27 stycznia 2011 r., sygn. akt II KK 142/10). Ponadto Sąd Najwyższy spostrzegł, że „uznawanie tajności struktur religijnych wyznania, którym oficjalnie i bezpodstawnie odmówiono prawa do jawnego funkcjonowania, za wypełniające znamiona «tajności związku», było rażącym nadużyciem prawa karnego, w celu korzystania wyłącznie z jego represyjnej funkcji. Była ponadto w tym stanowisku hipokryzja – za tajne uznawano to, czego władza państwowa nie chciała przyjąć do wiadomości” (wyrok Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 12 stycznia 1995 r., sygn. akt II KRN 232/94).

Sąd Najwyższy podkreśla, że przyjęcie, iż wspólnotę religijną „Świadkowie Jehowy” charakteryzują te same elementy, które są właściwe dla takiej organizacji społeczności świeckiej, jaka odpowiada pojęciu „związku” lub „stowarzyszenia” stanowiło wyłącznie pretekst dla faktycznej likwidacji tego wyznania w Polsce. Represjonowanie członków wspólnot o charakterze religijnym poprzez przypisanie odpowiedzialności karnej stanowi przykład wykorzystania prawa karnego do represjonowania przez państwo totalitarne lub autorytarne nietolerowanych osób i organizacji (zob. wyrok SN z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt II KK 444/19).

W niniejszej sprawie nie doszło zatem do realizacji znamion występku z art. 278 § 1 k.k. z 1969 r. Tym samym Sąd odwoławczy – powielając błędy Sądu I instancji – dopuścił się rażącej obrazę prawa materialnego. W związku z tym należało uchylić zarówno wyrok b. Sądu Wojewódzkiego w Lublinie, jak również zmieniony nim wyrok b. Sądu Powiatowego w Puławach, a oskarżoną W. N. (obecnie: W.) uniewinnić od zarzucanego jej czynu.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 632 k.p.k.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w sentencji wyroku.